

Oslo, 20.12.2024

Innspill til utvalget for en helhetlig gjennomgang av musikkfeltet

Norsk Komponistforening er svært glade for at det skal komme en egen NOU for musikklivet. Dokumentet er helt nødvendig og på overtid. Vi mener at mer kunnskap og innsikt om feltet er avgjørende for å holde vedlike et rikt musikkliv i møte med samfunnsutviklingen for øvrig, og opplever at det haster å samle kunnskap og foreslå tiltak som sikrer tilgang og skapende virksomhet og samtidig ta inn over seg og takle noen av utfordringene som kommer med bruken av KI.

Vi ser derfor frem til å engasjere oss aktivt i den videre prosessen og vil trekke fram våre tidligere grundige hørings svar til Kunstmeldingen «Kunstnarkår» fra 2019 og 2023, i tillegg til andre innspill og hørings svar til Kultur- og likestillingsdepartementet.

1. Innledning og hovedanbefalinger

I Meld. St. 8 (2018-2019) "Kulturens kraft" fastslås det at kulturpolitikken skal legge grunnlaget for:

- **Et levende demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfold, skaperkraft og kreativitet er høyt verdsatt.**
- **Et inkluderende samfunn der kunst og kultur av ypperste kvalitet inspirerer, samler og lærer oss om oss selv og omverdenen.**

Norsk Komponistforening støtter fullt ut disse målene. Kunst er en beredskap for ytringsfriheten og samfunnsutviklingen. Den beriker våre liv, skaper verdier og bidrar til bedre livskvalitet. Derfor er det også så viktig at kunsten er tilgjengelig for alle og at den speiler mangfoldet i det skapende musikklivet og i det norske samfunnet.

Rapporten "Culture and democracy, the evidence: How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion: lessons from international research" fra EU-kommisjonen i 2023 slår fast hvordan kulturell deltakelse samsvarer med samfunnsengasjement og deltakelse i demokratiet i Europa. Dette gjelder også i Norge.¹

Med dette som grunnlag — at disse størrelsene er en del av den grunnleggende og langsiktige beredskapen for et demokratisk og åpent samfunn — vil vi arbeide for at kunst og kultur er mer integrert i samfunnsveven. Kunstnere og kunstuttrykk skal ha levelige vilkår fordi de bygger et mer demokratisk samfunn og hjelper oss å stå imot autoritære krefter og

¹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/07370fba-110d-11ee-b12e-01aa75ed71a1/language-en>

autoritær kommunikasjon. Kunstnere trenger levelige vilkår fordi kunsten de skaper hjelper oss mennesker å tenke og sortere.

De siste tjue årene har vilkårene for komponister i Norge forverret seg betydelig. Inntektene har falt jevnt på alle inntektsområder, samtidig som viktig offentlig infrastruktur har blitt bygget ned. Samfunnsmessige endringer i måten musikk brukes på skjer uten tilstrekkelig oppfølging på reguleringssiden.

Dette har en alvorlig konsekvens for de profesjonelle komponistenes mulighet til å leve av sitt arbeid og skape kunstmusikk på et høyt nivå. Tendensen har akselerert de siste ti årene. I kunstnerundersøkelsen fra 2013 var gjennomsnittsinntekten for komponister så lav som under 200.000 kroner.² Alle inntektsområder har etter dette sunket ytterligere, og i 2019 var den samlede kunstneriske inntekten og overføringene for komponister på 178.000 kroner.³

Denne nedgangen i inntekter fører til svekket mangfold og likestilling i norsk musikk. Uten tiltak for å snu utviklingen, risikerer vi å miste en generasjon av talentfulle komponister.

Konsekvenser av den negative utviklingen:

- **Redusert mangfold og likestilling:** Komponister med lav inntekt har begrenset mulighet til å eksperimentere, ta risiko og utvikle sitt kunstnerskap. Dette kan føre til et mindre variert og mangfoldig musikkliv.
- **Et forsteinet musikkliv:** Når de store institusjonene i stor grad repeterer eldre/eksisterende uttrykk, og i liten grad lager til nye, blir musikktilbudet musealt og forsteinet. Vi skal ta vare på den eldre musikken, men den trenger ikke å komme i veien for nye stemmer.
- **Tap av talent:** De lave inntektene kan tvinge unge talenter til å velge andre karriereveier. Dette kan føre til et tap av kreative krefter og en svekkelse av norsk musikkliv på sikt.
- **Svekking av demokratiet:** Kunstmusikk spiller en viktig rolle i et demokratisk samfunn. Den gir oss mulighet til å reflektere over vår tid, stille kritiske spørsmål og skape nye perspektiver. En nedgang i kunstmusikkens kvalitet og mangfold kan svekke demokratiet på sikt.

Hva må gjøres?

Vi trenger en helhetlig politikk for å styrke vilkårene for komponister i Norge. Dette inkluderer:

- Vesentlig økt bruk av ny norsk musikk
- En klar styrking av opphavsrettslovgivningen
- Økte investeringer i kunstmusikk
- Økt bevissthet om kunstmusikkens verdi i samfunnet

² <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/kunstnerundersokelsen-2013/2631/>

³ S. 87, tabell 5.9 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://kulturdirektoratet.no/documents/10157/cbc4b9e2-a478-4baf-b89a-546fbaaf0a4d

Vi oppfordrer til en bred debatt om fremtiden for norsk musikkliv. Vi må handle nå for å sikre at komponister har mulighet til å skape kunstmusikk på et høyt nivå og at norsk musikkliv fortsetter å utvikle seg.

Forslag til tiltak for å styrke norsk musikkliv

Norsk musikkliv står ved et veiskille. Komponistene tjener for lite, viktige institusjoner bygges ned, og nye utfordringer dukker opp med kunstig intelligens. For å sikre at norsk musikk fortsetter å blomstre, trenger vi en helhetlig politikk. Her presenterer vi en rekke konkrete tiltak som kan bidra til å styrke norsk musikkliv:

Investering i ny norsk musikk:

- **En insentivordning for ny norsk musikk i store offentlig finansierte musikinstitusjoner:** Denne ordningen, inspirert av ordningen for ny norsk dramatik, skal gi institusjoner og festivaler et insentiv til å programmere mer ny norsk musikk for orkestre. Alternativet er økte rammetilskudd til musikinstitusjoner med offentlig tilsudd med en klar forventning om å finansiere og fremføre et visst antall verk av norske komponister. Dette vil bidra til å sikre at ny norsk musikk blir tilgjengeliggjort for publikum og skape dialog i samfunnet.
- **Ny forprosjektordning for ny norsk musikk:** En forprosjektordning vil gi komponister mulighet til å utvikle nye verk uten å måtte ha klare planer og full finansiering i startfasen av et prosjekt.
- **Økt bevilgning til bestilling av nye verk:** Vi mener det er behov for en betydelig økning i bevilgningene til bestilling og utvikling av nye verk på det frie feltet gjennom Norsk Kulturfond. Dette vil gi komponister mer rom for å skape ambisiøse og innovative verk. Norsk Kulturfond er den viktigste statlige finansierings-kilden til den frie og prosjektbaserte delen av norsk kunst- og kulturliv. Det er i det frie feltet de største kunstneriske risikoene tas, og her foregår kjernen av utvikling. Derfor er det svært viktig at Norsk Kulturfond sikres og styrkes for nettopp det frie og prosjektbaserte feltet.
- **Et eget samtidsmusikkens hus:** Andre kulturområder har egne kulturelle kraftsentre. Kunstmusikkfeltet mangler det. Det trengs et sted hvor man utvikler uavhengig og eksperimentell musikk innen det frie feltet. Dette kan løses med gjenbruk og rehabilitering av bygningsmasse om en finner egnet lokalisering. Samarbeid og tett integrering med andre kraftsentre på musikk- og teaterfeltet kan skape store synergieffekter.
- **Øke antallet stipendhjemler for komponister:** Antallet stipendhjemler for både komponister og populærkomponister bør økes med 50% de neste tre årene og dobles frem til 2030 og periodene bør utvides.
- **8 ensembler inn på statsbudsjettet:** Sikre 4 større jazz-ensembler og 4 større samtidsensembler fast post på statsbudsjettet for å frigjøre midlene i ordningen for virksomhetsstøtte for musikere og ensembler i Norsk Kulturfond for å øke det samlede tildelingsnivået og økt mangfold blant de mindre ensemblene.
- **Vesentlig styrking av innovasjon i kunst og musikk:** Notams kjernevirksomhet er nyskaping, innovasjon, oppfinnelser innen musikkteknologi og kunstneriske nyvinninger. Notam trenger et betydelig løft for å få ordentlig kraft i arbeidet og bidra til stor merverdi, med flere utviklere og styrket administrasjon for EU-søknader/samarbeid og kapasitet til å dyrke frem kommersialisering av det som skapes på Notam.

Bidra til rettferdige modeller i strømmetjenestene og økt bruk av norsk musikk:

- **Pålegge strømmetjenester medfinansieringsansvar:** Operatører innen strømmetjenester på musikkfeltet bør pålegges å bidra til finansiering av norsk musikkproduksjon, slik som skissert i AMT-direktivet.
- **Finne måter å forplikte strømmetjenester til å promotere norsk innhold,** med krav om en viss andel brukt norsk innhold, etter inspirasjon fra Canadas Online Streaming Act, som er under utvikling.
- **Pålegge strømmetjenester rettferdig telling av strømming og rettferdig distribusjon:** Strømmetjenester må iverksetter riktigere måter å telle strømming på og mer rettferdig distribusjon av vederlag.

Kunstig intelligens og kunstneres rettigheter:

- **Lovregulering av rett til vederlag for input til kunstig intelligens:** Det må opprettes en ny rettighet i lov om opphavsrett. Det er *rett til vederlag* for opphavere for å kompensere for bruken som AI-systemer har opprettet ved bruk av opphaveres opphavsrettsbeskyttede verk for å produsere kommersielt tilgjengelig innhold som kan konkurrere med materialet som maskinen ble trent på. Det må undersøkes om denne retten og vederlaget kan knyttes til målbar data-sett i skrapingen som AI-systemene har brukt, i kombinasjon med måling av AI-systemenes løpende energibruk og datatrafikk som effektivt mål på omfang av bruk. Dette er viktig for å sørge for kontinuerlig vederlag når AI-systemer brukes til å produsere output.
- **Krav til merking av output** som er skapt ved hjelp av AI-verktøy, jf EUs AI-act.

Samarbeid:

- **Ordnet trepartssamarbeid:** Vi trenger et ordnet og konstruktivt trepartssamarbeid mellom staten, kunstnerorganisasjonene og institusjonene for å styrke musikkbransjen og sikre et ryddig arbeidsliv med sosiale rettigheter for frilansere og enkeltstående selvstendig næringsdrivende kunstnere.
- **Musikerallianse:** Det må opprettes en musikerallianse som på sikt inkluderer komponister for å sikre at alle kunstnere har en sterk stemme.

Andre tiltak:

- **Styrket kartlegging og kunnskap om musikkfeltet:** Vi trenger mer kunnskap om musikkfeltet, spesielt på repertoarsiden.
- **Like rettigheter for selvstendige kunstnere:** Selvstendige kunstnere bør ha de samme rettighetene til trygd og pensjon som alle andre arbeidstakere.
- **Økt andel norsk musikk i NRK Klassisk og Jazz:** Kravet om 40 prosent norsk musikk må gjelde alle NRKs kanaler inkludert NRK Klassisk og Jazz som nå er unntatt dette kravet. NRK bør også prioritere redaksjonell behandling av musikk som kunstform.
- **Én aktør for formidling av norsk musikk:** Vi trenger én aktør med ansvar for å formidle og informere om norsk musikk og komponister i Norge.
- **Gjennomgå lovverket rettet mot rettighetshavere og avklare om det favoriserer det kommersielle på bekostning av mangfold:** Eksempler på dette kan være lovverket som styrer TONO og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Vi ber utvalget ta med seg alle våre anbefalinger i sitt arbeid med NOU-en. Vi ønsker også å understreke at flere av forslagene våre ikke har store budsjettmessige konsekvenser. For å verne om norsk musikkliv og sikre inntektsmuligheter for norske komponister i fremtiden, trenger vi økt samarbeid og politisk drahjelp fra myndighetene.

2. Komponistenes vilkår og utfordringer i feltet

Norsk Komponistforening jobber for å spre norsk komponert musikk ved å styrke profesjonelle komponisters politiske, økonomiske, faglige og sosiale interesser. Våre medlemmer skaper lydkunst, installasjoner, orkestermusikk, kammermusikk, kor- og korpsmusikk, elektronisk musikk, performance, støy, jazz, scenisk musikk og filmmusikk. Til sammen representerer de alle de ulike komponistrollene i kunstmusikkfeltet. Feltet er bredere i dag enn for bare noen tiår siden. Våre medlemmer står bak et mangfoldig spekter av musikalske og tverrkunstneriske uttrykk, som til sammen motvirker ensretting og polarisering, og fremmer nytenkning, diskusjoner og sanselige opplevelser. Likevel har vilkårene for å drive denne virksomheten blitt svekket.

Vi jobber for å sikre et vitalt musikkliv. Vi vil vise bredden i feltet, både innholdsmessig og med tanke på alle de som bidrar til og engasjerer seg i mangfoldet av uttrykk. Vi diskuterer også kvalitet: Fordi kunst lages fra et subjektivt utgangspunkt, vil vi sikre at ulike stemmer får slippe til uavhengig av kjønn, politisk ståsted, økonomisk bakgrunn, geografi og opphav. Slik jobber vi for likestilling i alle ordets dimensjoner.

Tre områder er særlig viktige for norske komponisters virkemuligheter:

- Inntekter
- Arenaer for bruk av musikk
- Infrastruktur & støttefunksjoner

I vår gjennomgang av feltet finner vi negative trender innen alle områdene. Vi er en relativt liten kunstnergruppe, men behovene er like fullt akutte. Å støtte de små og spesialiserte kunstnergruppene er ekstra viktig i utfordrende tider slik som nå, slik at spesialkompetansen og den høye kvaliteten på det som skapes i Norge, ikke blir forringet.

2.1 Inntekter

Komponisters inntekter kan i grove trekk deles i tre: Inntekter fra bestilling av nye verk, vederlagsinntekter fra bruk og salg av verk, og stipender og andre former for støtte. Vårt materiale viser at det har vært realnedgang på alle de tre områdene. Dette står imidlertid ikke i sammenheng med bruken og publikums etterspørsel etter denne musikken.

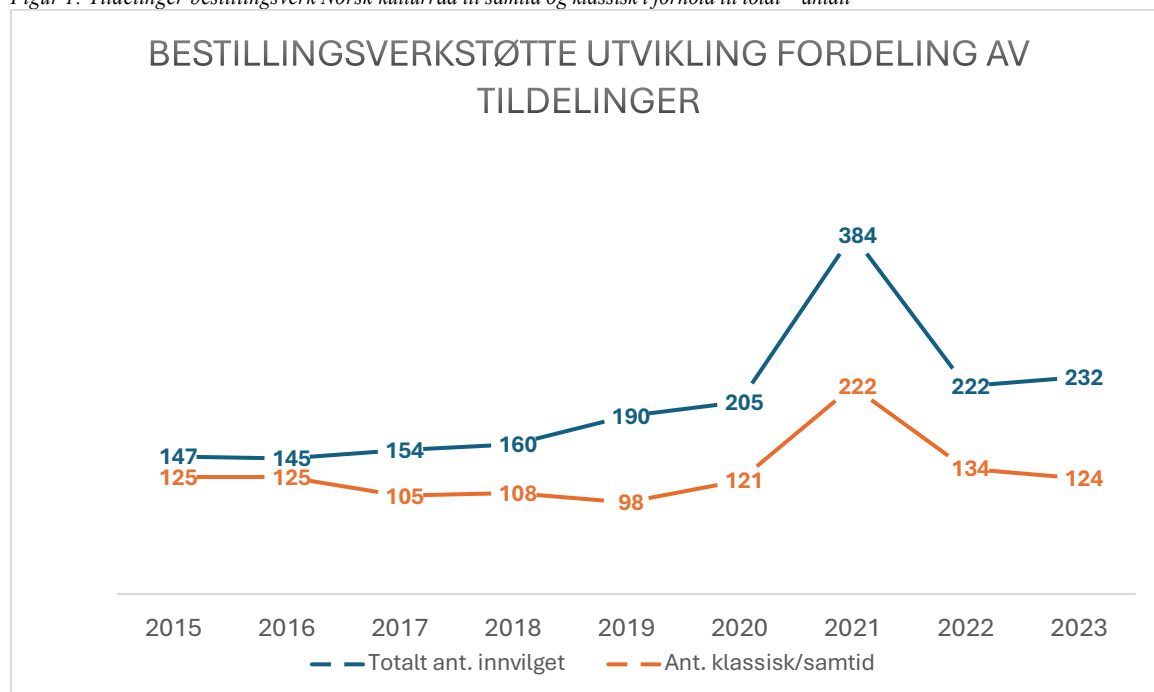
2.1.1 Inntekter fra bestillingsverk

Det har vært en realnedgang eller stillstand i bevilgninger til nye bestillinger til komponistene vi representerer. Dette viser vår gjennomgang av bevilgningene fra Norsk kulturråd og Det norske komponistfond.

Norsk kulturråd:

Vår gjennomgang av Norsk kulturråds ordning for støtte til bestillingsverk viser at den totale potten for fordeling har økt betydelig. Dette skyldes blant annet at bestillingsverkordningen ble slått sammen med produksjonsstøtteordningen for musikere. Det er derfor ikke enkelt å si ut fra den offentlig tilgjengelige informasjonen hvordan de to ulike gruppenes økonomi har blitt påvirket av denne endringen. Økningen i antallet søkere i samme periode har imidlertid ført til at den enkelte komponist har fått lavere uttelling, og at komponistene i denne gruppen har fått en mindre samlet uttelling. Potten fordeles altså på flere enn før, og det betyr at beløpet som går til søkerne har ligget flatt fra 2016-2023 (se figur 2 og 3). Altså et reelt tap sett opp imot utviklingen i KPI. At antallet tildelinger til samtidsmusikk og klassisk i 2023 er lavere enn det var i 2015, mens ordningen totalt sett har om lag 60 prosent flere tildelinger i 2023 enn i 2015, er også betenkelig fra vår side (se figur 1).

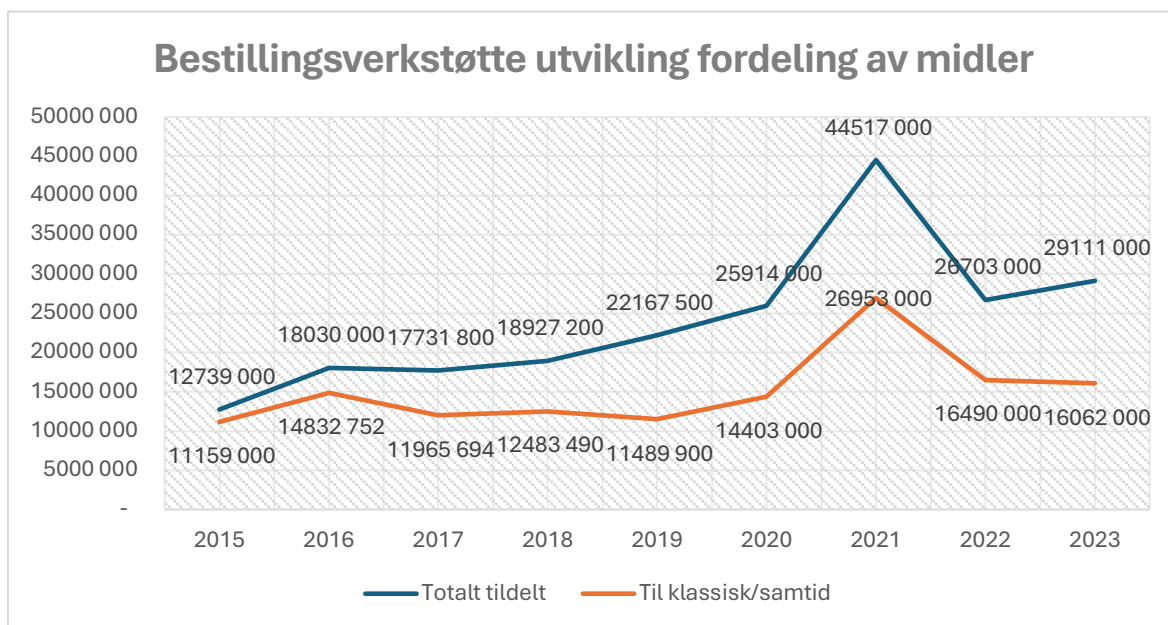
Figur 1: Tildelinger bestillingsverk Norsk kulturråd til samtid og klassisk i forhold til total – antall

Kilde: Norsk Kulturråds hjemmesider.⁴

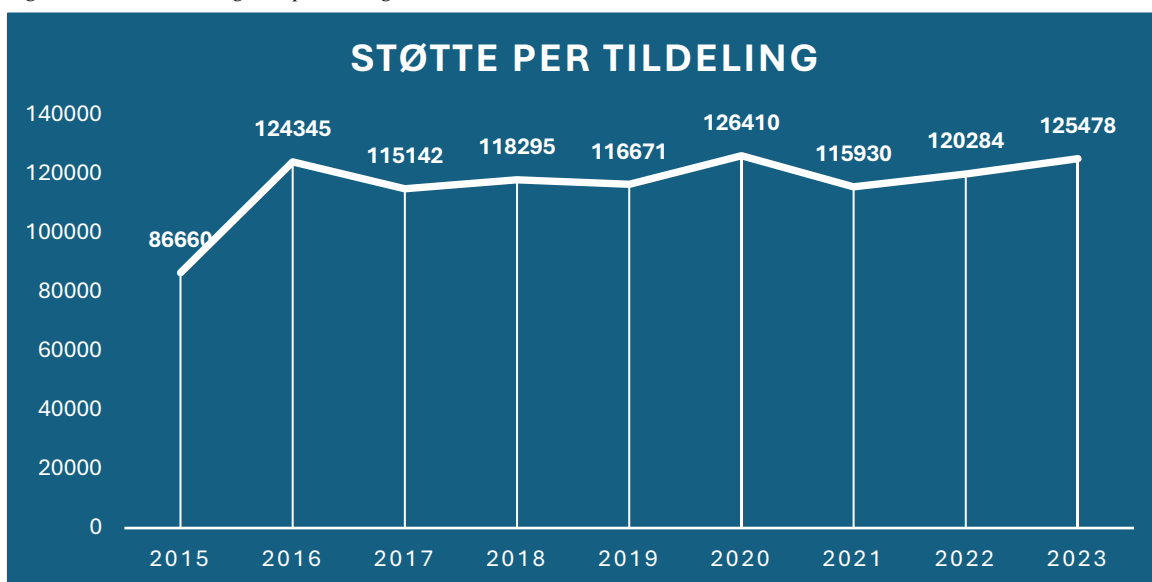
⁴ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/komposisjon-og-produksjon-av-musikk/tildelinger>

Figur 2: Støtte til bestillingsverk Norsk kulturråd til samtid og klassisk i forhold til total – midler/NOK

Kilde: Norsk Kulturråds hjemmesider.⁵

Figur 3: Støtte til bestillingsverk per tildeling Norsk kulturråd

Kilde: Norsk Kulturråds hjemmesider.⁶

⁵ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/komposisjon-og-produksjon-av-musikk/tildelinger>

⁶ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/stotteordning/-/vis/komposisjon-og-produksjon-av-musikk/tildelinger>

Det norske komponistfond

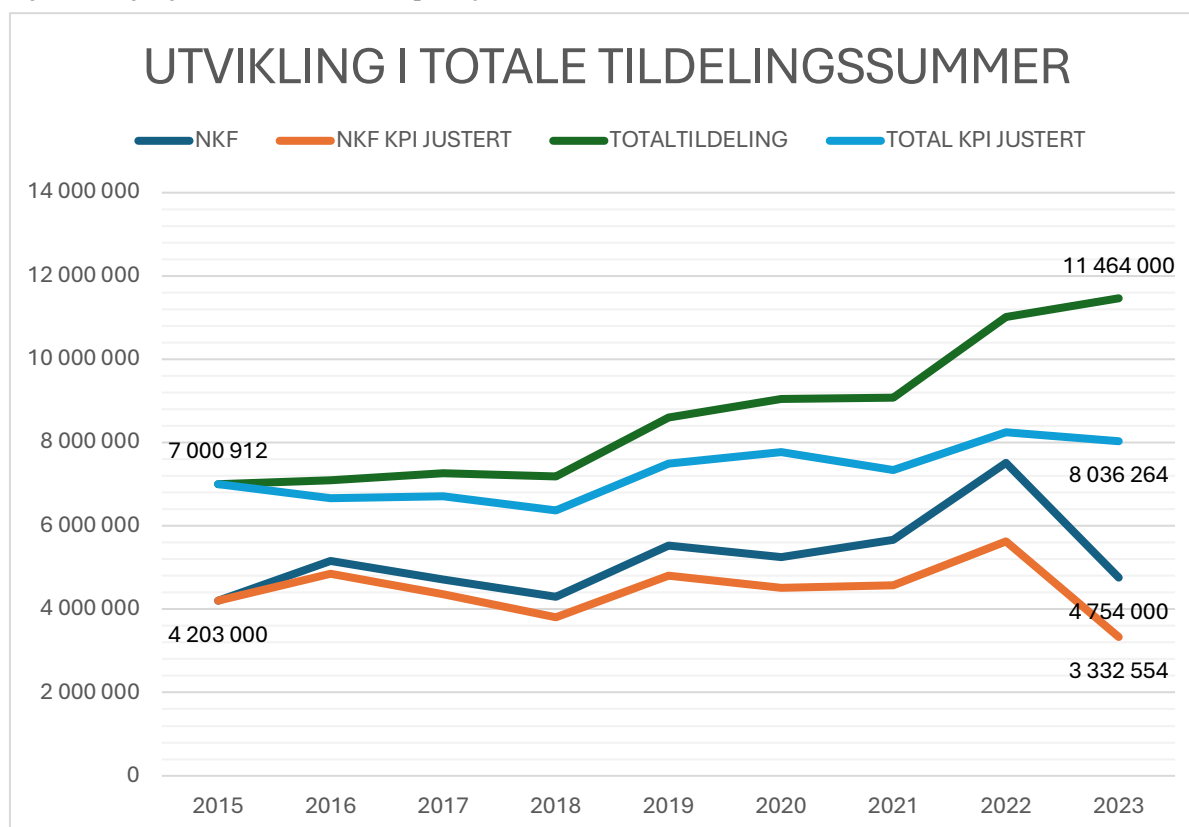
Hovedtrenden for komponistfondet er at den totale potten har ligget ganske flatt fram til 2021, men har deretter økt betydelig (se figur 4). Til tross for denne økningen har tildelingene til NKFs medlemmer ikke steget tilsvarende. Kronebeløpet man tildeles har knapt nok økt siden 2015.

Antallet søknader om støtte har variert moderat fram til 2023, da de ble tredoblet. Fra 286 søknader i 2022, steg antallet til 950 i 2023 (blå linje figur 5). Samtidig var de 52 tildelingene til komponister i NKF det nest laveste siden 2015.

Totale tildelingsmidler har økt jevnt, men kun omtrent fulgt KPI-utviklingen. For NKF har totalen justert for KPI blitt redusert med 870 000 kroner i perioden, tilsvarende ca 21 prosent (se figur 4, oransje linje).

Dette gjenspeiles også i de gjennomsnittlige tildelingene til medlemmer i NKF. Justert for KPI har disse blitt redusert fra 77 833 kroner til 64 080 kroner i perioden (se figur 6, grønn linje). En slik utvikling er ikke bærekraftig.

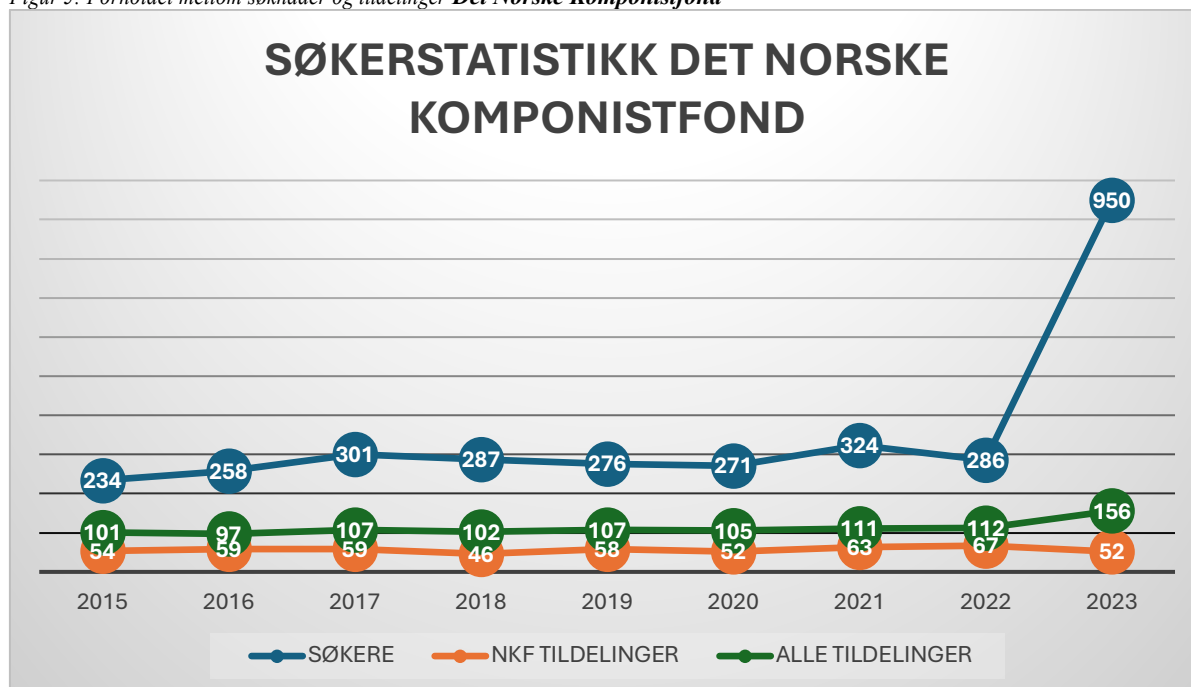
Figur 4: Bevilgningsramme *Det Norske Komponistfond*

Kilde: Det Norske Komponistfond og SSB⁷

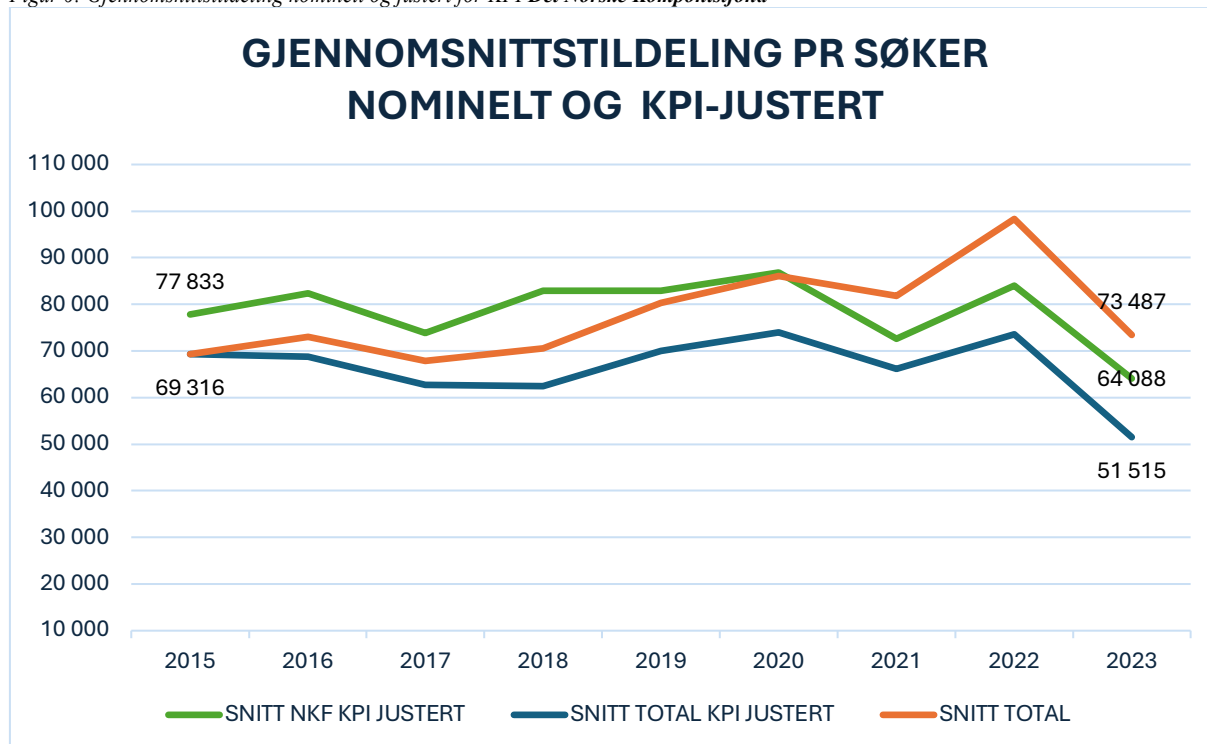
⁷ <https://www.musikkfondene.no/fondene/det-norske-komponistfond/tildelinger/>

Figur 5: Forholdet mellom søknader og tildelinger *Det Norske Komponistfond*

Kilde: *Det Norske Komponistfond*⁸

Figur 6: Gjennomsnittstildeling nominelt og justert for KPI *Det Norske Komponistfond*

⁸ <https://www.musikkfondene.no/fondene/det-norske-komponistfond/tildelinger/>

Bestillingsverk og finansieringsutfordringer for institusjoner

Norsk Komponistforening har observert en trend der institusjoner med betydelig offentlig finansiering, som orkestre, i stor grad unngår å bestille musikkverk dersom finansieringen må dekkes av egne budsjetter, selv om disse midlene stammer fra offentlige kilder. I stedet velger de ofte å bestille verk med forbehold om at finansiering tildeles fra Norsk kulturråd eller private fond. Denne praksisen medfører en uheldig forskyvning av ansvar, der institusjoner flytter kostnaden for bestillingsverk over til eksterne fond og støtteordninger som primært er tiltenkt det frie feltet. Konsekvensen er at den totale komponistøkonomien svekkes.

2.1.2 Vederlag - Inntekter fra bruk av musikk

Både total og gjennomsnittlig inntekt synker, og gjennomsnittet synker betydelig mer på grunn av den kraftige økningen i antallet komponister.

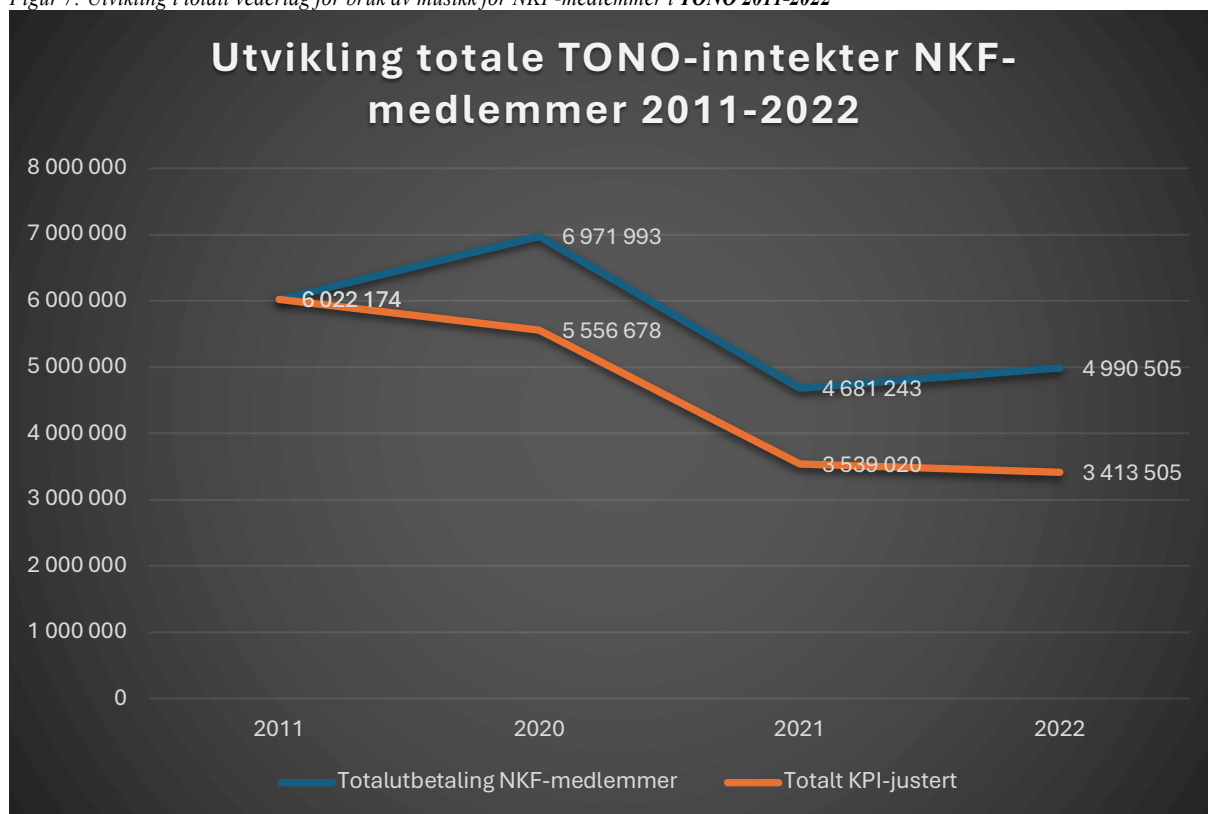
Vederlag til kunstmusikkomponister fra TONO for bruk av musikken har i perioden 2011 til 2022 gått fra om lag 6 millioner kroner til 4.990.000 millioner, tilsvarende ca. 3.400.000 kroner justert for prisvekst. Dette representerer en realnedgang på 43,3 prosent (se figur 7 og 8).

Gjennomsnittsinntekten på dette området har også falt drastisk, fra 40.000 kroner til 17.000 kroner. Justert for prisvekst er gjennomsnittsinntekten nå redusert til 11.731 kroner per kunstner. Vi har i **figur 8** også lagt inn en **grønn linje** som viser hvordan utviklingen på dette området ville ha sett ut dersom man prisjusterte utgangspunktet fra 2011. **Egentlig skulle man per 2022 hatt 81.750 kroner per skapende kunstner, mens man i realiteten sitter igjen med 17.150 kroner.** Dette gjør det vanskeligere for komponister å leve av sitt yrke og svekker dermed grunnlaget for et vitalt musikkliv. En slik utvikling er ikke lenger bærekraftig for norsk musikkliv.

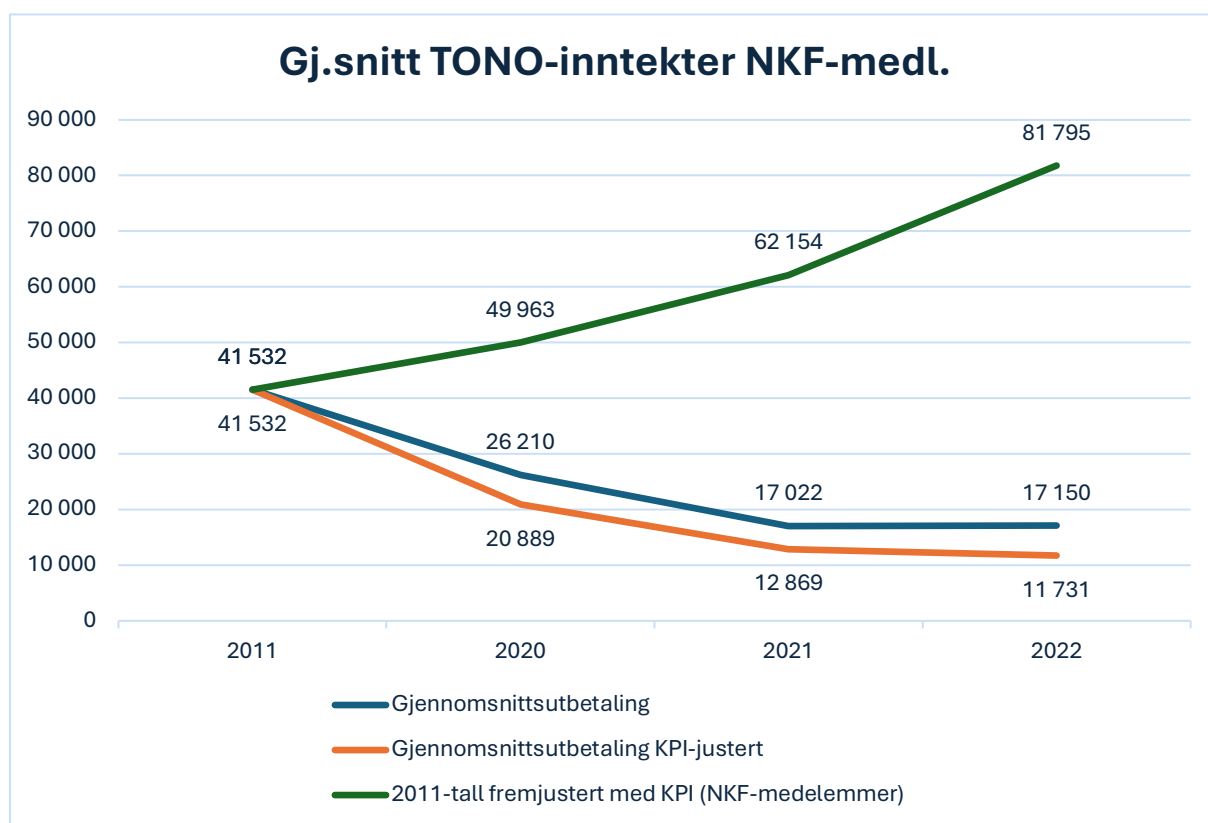
Konsekvenser:

- **Mindre kunstnerisk frihet:** Komponister har mindre økonomisk frihet til å skape ny musikk.
- **Færre talenter velger komponistyrket:** Den lave inntekten kan føre til at færre talenter velger å satse på en karriere som komponist.
- **Svekkelse av det økonomiske økosystemet i norsk musikkbransje:** Den totale komponistøkonomien svekkes, noe som vil ha en negativ innvirkning på norsk musikkbransje som helhet.

Figur 7: Utvikling i totalt vederlag for bruk av musikk for NKF-medlemmer i TONO 2011-2022

Figur 8: Utvikling i gjennomsnittlig TONO-inntekt for NKF-medlemmer 2011-2022 (Kilde: SSB og TONO)

Kilde: TONO og SSB

NORWACO og privatkopiering: En urettferdig fordeling av kompensasjon

I Norge har alle en lovfestet rett til å kopiere åndsverk til privat bruk. For dette betaler staten en kompensasjon til rettighetshaverne gjennom Fond for lyd og bilde. I 2018 ble gruppen av rettighetshavere som har rett til kompensasjon utvidet med to store nye grupper: visuell kunst og litteratur. Dette skulle tilsa en økning i den totale kompensasjonen fra staten.

Bevilgningen til Fond for lyd og bilde ble økt etter lovendringen, men NORWACO, som representerer komponister og musikkforleggere, har sett at økningene i budsjettene for påfølgende år har vært utilstrekkelige og typisk kun vært KPI-justert.

Dette betyr at selv om det totale beløpet som deles ut har økt, har andelen som tilfaller NORWACOs medlemmer falt betydelig. Dette er fordi flere rettighetshavere nå skal dele på den samme potten. I realiteten representerer dette en kraftig reduksjon i kompensasjonen per enkeltkunstner.

Denne urettferdige fordelingen av kompensasjon er et bekymringsfullt eksempel på manglende vilje til å kompensere kunstnere for deres arbeid. Konsekvensen er en ytterligere nedgang i inntektene for en gruppe som allerede har en sårbar økonomi.

2.1.3: Inntekter fra stipender og annen støtte

Statens kunstnerstipend: En utvanning av kvalitetskriterier

Antallet stipendjemler tildelt komponister i Statens kunstnerstipend har stått stille i nesten tretten år. Dette til tross for at antallet aktive profesjonelle komponister har nesten doblet seg i samme periode. Unntaket var en midlertidig økning under Korona-perioden (2020-2022). I 2023 og 2024 ble det tildelt nye stipendjemler til kunstnere, men igjen ble få av disse tildelt komponister (se figur 9 og 10).

Utvalget for Statens Kunstnerstipend begrunner fordelingen av stipendhjemlene med veksten i antall søkere, og prioriterer grupper med størst vekst. At andre grupper har hatt en større økning i antall søknader, rettferdiggjør imidlertid ikke den relative nedgangen i antall tildelte stipender til komponister. Også i gruppen komponister har det vært en økning i antallet søknader, men tilslagsprosenten for alle kunstnerstipend har i gjennomsnitt ligget på 10 %, mens komponister ligger betydelig under dette.

Forskrift om Statens stipend og garantiinntekter for kunstnere §5 første ledd slår fast at «Ved tildeling av stipend skal det bare legges vekt på kunstnerisk aktivitet og kvalitet.» I lys av dette er det bekymringsfullt at antallet søknader tillegges så stor vekt av utvalget. Vi mener at den viktigste argumentasjonen for fordeling av stipendjemler bør være vurderingskriteriene i regelverket – kunstnerisk aktivitet og kvalitet. Lederen av Stipendkomiteen for komponister har uttalt at kvaliteten på søknadene fra denne gruppen er så høy at det hadde vært ønskelig å tildele en betydelig høyere andel. Dette tilsier at en høyere andel av søknadene fra komponister burde innvilges.

Stipendordningen har som formål å bidra til et nyskapende og mangfoldig musikkliv (jf. § 3 i forskriften). Den nåværende fordelingen av stipendhjempler er i strid med dette formålet, da den ikke legger til rette for at komponister over tid kan arbeide fram de kunstneriske kvalitetene de ønsker og dermed svekker mangfoldet i norsk musikkliv.

Stipendordningens negative effekter på komponister:

Den ekstremt lave sannsynligheten for å bli innvilget stipend har direkte konsekvenser for antallet søknader som sendes inn. Tilbakemeldinger fra våre medlemmer tyder på at når marginene er så små, anser de sjansene for å lykkes i den harde konkurransen med andre som lave, og velger derfor å ikke søke. Dette skaper en ond sirkel der færre søknader fører til færre tildelinger, og dermed ytterligere svekker sjansene for de som faktisk søker.

Ettersom komponister arbeider med en kunstform som tar lang tid å utvikle, er det et stort behov for stipend av lengre varighet. Dette fører imidlertid til at enda færre søkere kan få tilslag per år. Når utvalget i så stor grad vektlegger antall søkere ved fordeling av stipendhjempler til de ulike gruppene, blir de kvalitative elementene svekket. NKF mener det er urettferdig å nedprioritere en gruppes behov for støtte basert på at gruppen er liten sammenlignet med andre grupper.

Statistikk:

- Antallet søknader om arbeidsstipend fra komponister har i perioden 2018-2024 økt med 136 % fra 136 til 320.
- Antallet tildelte stipendhjempler gjenspeiler ikke denne økningen.
- Andelen som får tilslag på sin søknad har gått ned fra 9,3 % i 2022 til 3,8 % i 2024. I enkelte år har innvilgelsesprosenten vært så lav som 2,2 % (se figur 9 og 10).

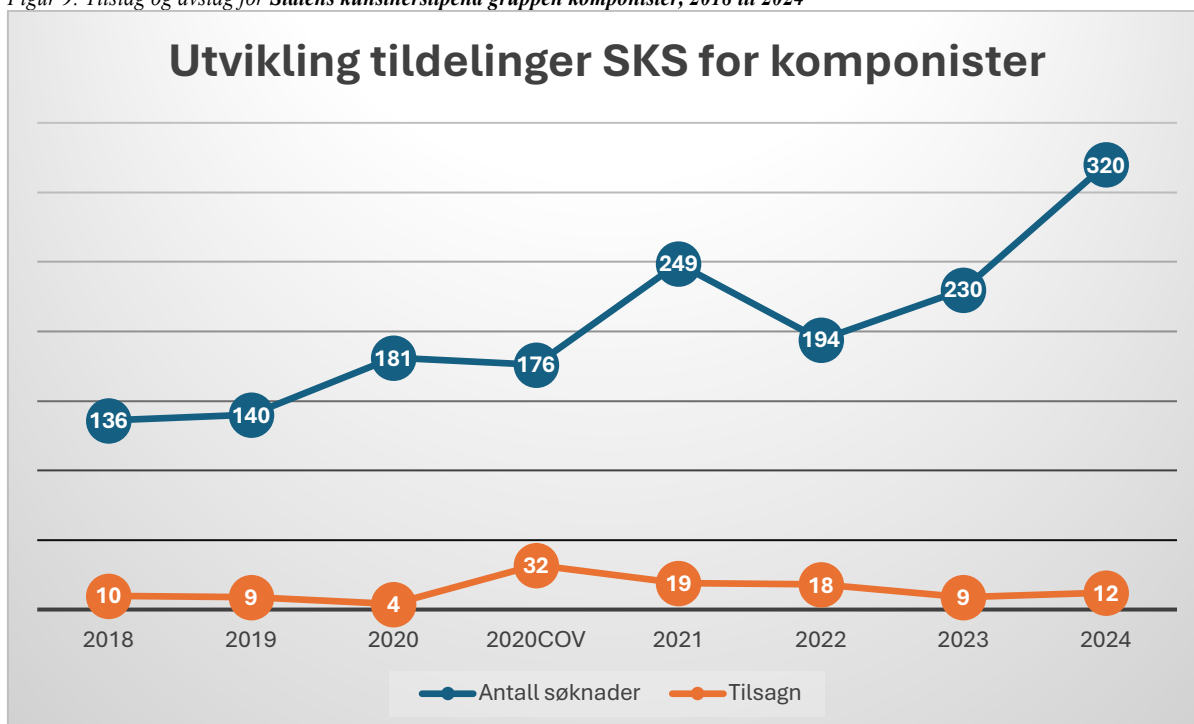
Konklusjon:

Fordelingen av stipendhjempler i Statens kunstnerstipend er urettferdig for komponister. Vi krever en endring i fordelingsprinsippene som sikrer at stipendene tildeles på bakgrunn av kunstnerisk aktivitet og kvalitet, og at komponister får en rettferdig andel av stipendhjemplene.

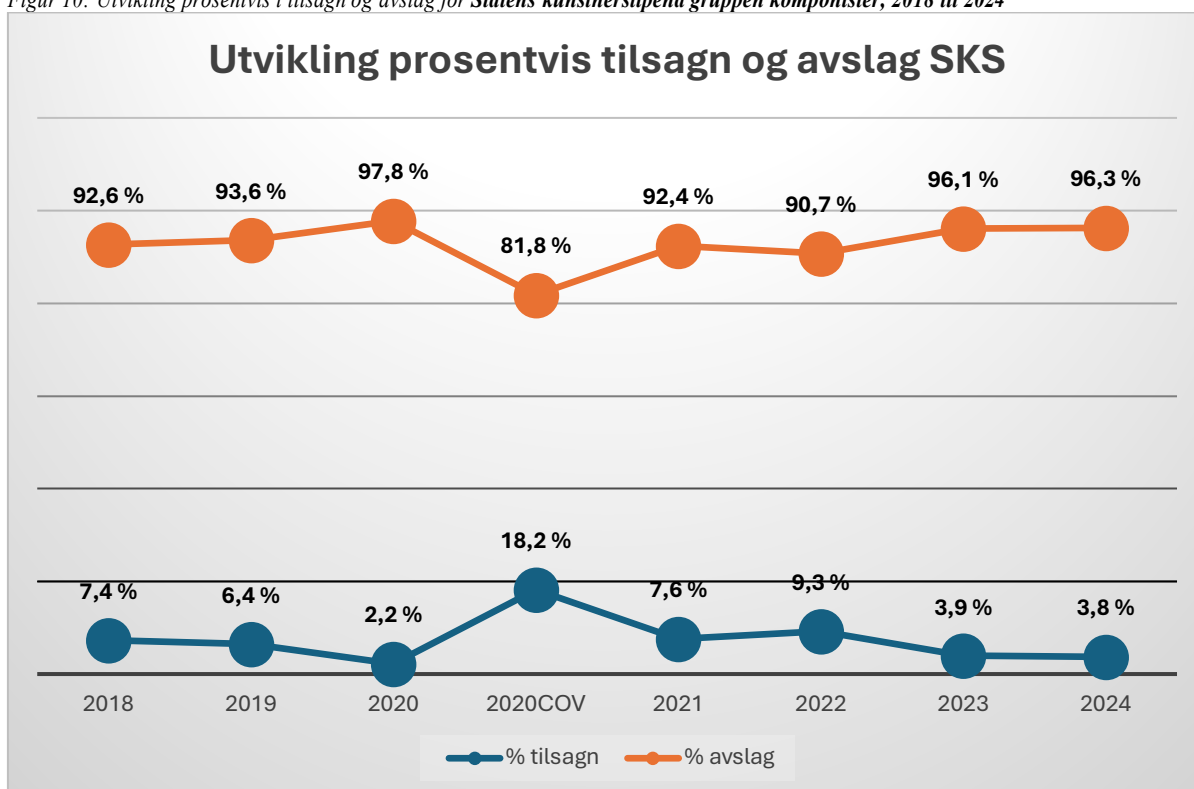
Forslag til forbedringer:

- Utvalget for Statens Kunstnerstipend må legge større vekt på kunstnerisk aktivitet og kvalitet ved fordeling av stipendhjempler.
- Andelen av stipendhjempler som tildeles komponister må økes for å gjenspeile antallet profesjonelle komponister og antall søknader fra gruppen.
- Forskriften om Statens stipend og garantiinntekter for kunstnere må revideres for å tydeliggjøre at kunstnerisk aktivitet og kvalitet skal være de viktigste vurderingskriteriene ved tildeling av stipend.

Figur 9: Tilslag og avslag for Statens kunstnerstipend gruppen komponister, 2018 til 2024

Figur 10: Utvikling prosentvis i tilsagn og avslag for Statens kunstnerstipend gruppen komponister, 2018 til 2024

Kilde: Norsk Kulturråd

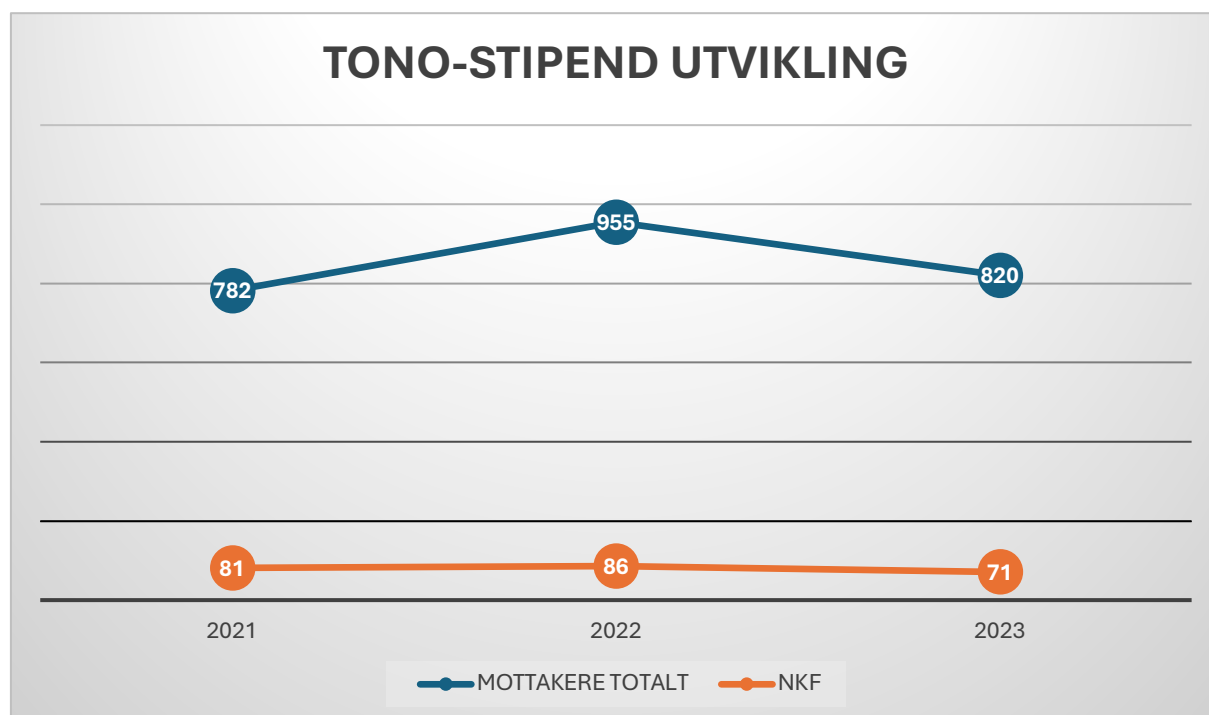
TONO-stipend: Nedgang for kunstmusikkomponister

TONO deler hvert år ut stipender til musikkskapere finansiert av de såkalte kulturelle midlene. Den totale potten til fordeling i 2023 var på 12 050 000 kroner, en økning fra 8 000 000 kroner i 2010. Til tross for denne økningen har andelen midler som har gått til komponister i gruppen kunstmusikk variert betydelig.

En bekymringsfull trend er den drastiske nedgangen i det totale TONO-stipendet for komponister fra 2022 til 2023. Fra 2022 til 2023 ble det totalt bevilget 5 052 500 kroner mindre til låtskrivere og komponister, en nedgang på 30 %.

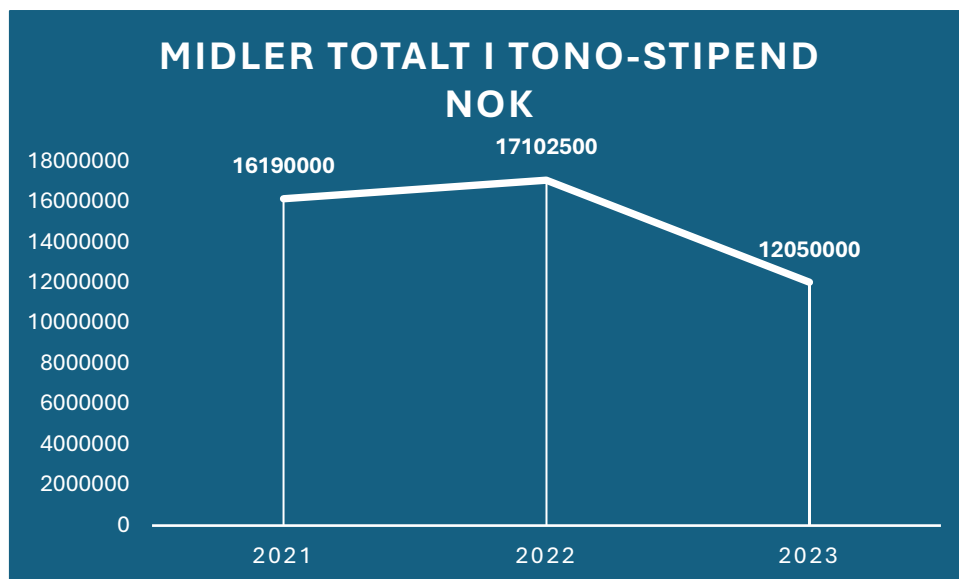
Selv om det tidvis har vært en positiv utvikling for den totale tildelingen i TONO-stipender for hele musikkfeltet (se 2022), ser vi ved å se på den langsiktige utviklingen at tildelingene til komponister ikke har maktet å holde tritt med prisutviklingen. I stedet har de ofte stått overfor en tilnærmet flat utvikling eller en nedgang i realverdiene av stipendene (se figur 11 og 12).

Figur 11: Antall tildelinger av stipend fra TONO til kunstmusikkomponister 2021-2023

(kilde: SSB og TONO).

Figur 12: Totale stipendmidler fra TONO til alle søkergrupper 2021-2023

(kilde: TONO)

2.2 Arenaer for bruk av musikk: En svekket plattform for norsk kunstmusikk

Flere faktorer bidrar til en svekkelse av arenaene for bruk av kunstmusikk. I denne delen ser vi nærmere på utviklingen og dens negative konsekvenser.

Manglende NRK-krav om formidling av norskkomponert musikk:

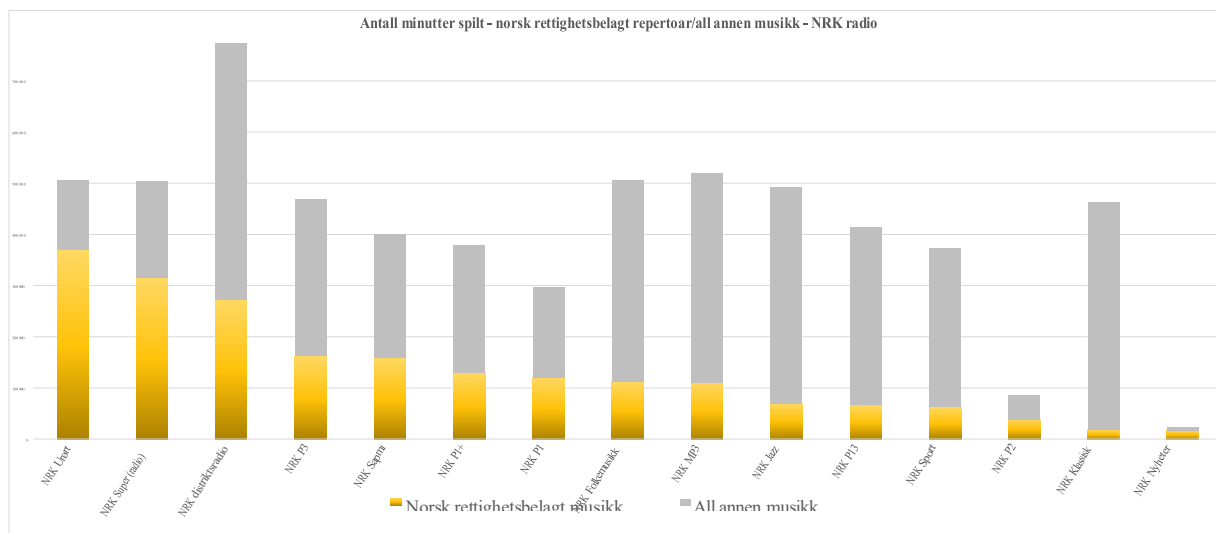
Over tid har NRK-plakaten, som stiller krav til 40% norsk musikk i radiokanalene P1, P2 og P3, vist en uheldig utvikling. Den nåværende utformingen av plakaten innebærer flere problematiske aspekter:

- **Skiller ikke mellom komponister og utøvere:** I teorien kan NRK innfri kravet uten å presentere musikk av norske komponister, ved utelukkende å fokusere på norske utøvere. Selv om norske musikere fortjener en plass i NRK-plakaten, er det uakseptabelt at NRK kan oppfylle kravet om norsk andel ved å prioritere én kunstnergruppe over en annen. Både det norske utøvende og det skapende musikklivet fortjener plass i NRK.
- **Gjelder ikke for alle radiokanalene:** Vår erfaring viser at fraværet av et krav om norsk musikk i alle NRK-kanaler rammer kunstmusikkkomponister særlig hardt. I en tid med nye kanaler og nedbygging av musikktilbudet, ser vi at andelen musikk av norske komponister på NRK Klassisk og Jazz er betydelig lavere enn den var på P2 tidligere.
- **Utydelig formulering:** Det er uklart om kravet om norsk musikk gjelder for all musikk som spilles på de aktuelle kanalene, eller om det kun gjelder norskspråklig musikk. Denne uklarheten gir NRK rom for tolkning og svekker effekten av kravet.

Regjeringen og Stortinget har lovet at kravet om 40 % norsk musikk skal innføres i alle NRK-kanaler ved neste revisjon av plakaten i 2026. Dette er et positivt skritt, men det er avgjørende at

plakaten utformes på en måte som sikrer en reell, kvalitativ og mangfoldig presentasjon av norsk kunstmusikk, både av komponister og utøvere.

Figur 13: **NRK radio**, andeler norsk rettighetsbelagt musikk

(Tall fra TONO – NRKs musikkbruk i 2019. Hver linje på Y-aksen representerer 100.000 minutter musikk.)

Økt konsertaktivitet, men fallende vederlag for kunstnere

Til tross for en økning i antall konserter de siste årene, opplever kunstnere i klassisk og samtidsmusikk en nedgang i inntektene fra rettigheter og vederlag. Denne utviklingen er bekymringsfull og representerer en betydelig utfordring for kunstnerne og det frie feltet.

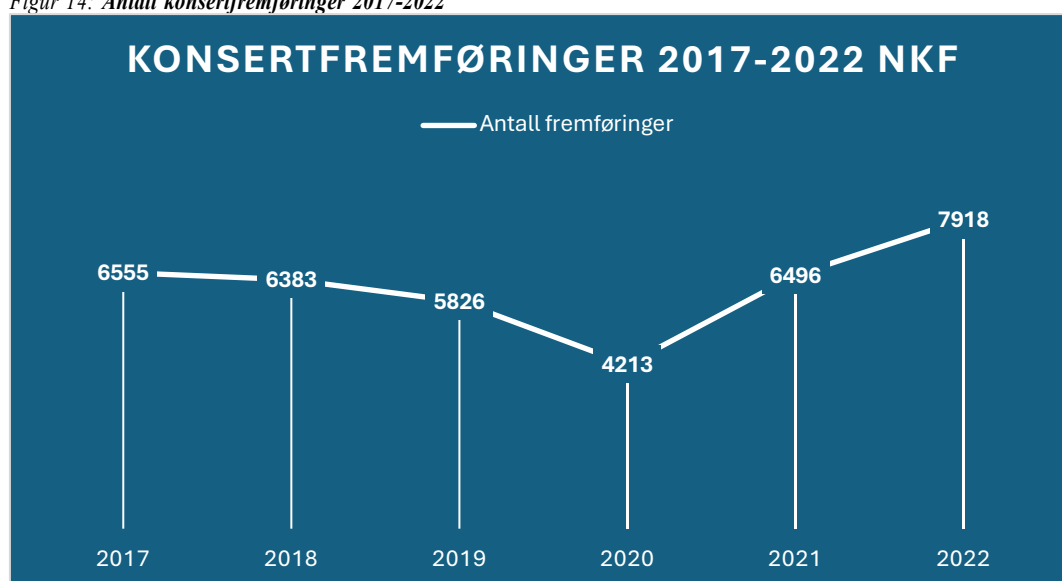
Endringene i Rikskonsertene/Kulturtanken har hatt en negativ innvirkning på konsertområdet for klassisk/samtidsmusikk. Dette har ført til tapte inntekter og opplevelser for både kunstnere og publikum.

Det er viktig å merke seg at det er det frie feltet av arrangører som bestiller og spiller mest ny norsk musikk. De offentlig finansierte institusjonene er i langt mindre grad flinke til å satse på et representativt, oppdatert og aktuelt repertoar. Dette betyr at den økningen i konsertaktivitet vi ser, ikke nødvendigvis fører til en økning i inntekter for kunstnere som skaper ny musikk (se figur 14).

Konsekvenser:

- **Redusert inntekt for kunstnere:** Fallende vederlag gjør det vanskeligere for kunstnere å leve av sitt yrke og å konsentrere seg om sin kunstneriske utvikling.
- **Mindre støtte til ny musikk:** Det frie feltet, som spiller en viktig rolle i å fremme ny norsk musikk, har begrensede midler til å betale kunstnere et rettferdig vederlag.
- **Svekket mangfold i norsk musikk:** Den lave støtten til kunstnere i klassisk og samtidsmusikk kan føre til en nedgang i mangfoldet og bredden i norsk musikk.

Figur 14: Antall konsertfremføringer 2017-2022

(Tall fra TONO)

Repertoarundersøkelser: En bekymrende utvikling for norske komponister

Svekket infrastruktur og støtte for komponister

Parallelt med nedgangen i inntekter og svekkelsen av arenaer for fremføring av musikk, har det skjedd betydelige endringer i viktig infrastruktur og støttefunksjoner for komponister. Dette har ført til en svekkelse av komponistenes evne til å skape og fremføre sin musikk, og har hatt en negativ innvirkning på norsk musikk generelt.

Nedleggelsen av MIC og opprettelsen av Music Norway:

Nedleggelsen av Norsk Musikkinformasjon (MIC) i 2013 og etableringen av Music Norway representerer et betydelig tap for komponistene. MIC var en organisasjon spesielt tilpasset komponisters behov for målrettet innsats på promoteringsområdet i både inn- og utland. Music Norway, derimot, er en organisasjon for hele musikklivet, uten spesialistkompetanse i komponistfeltet og uten mandat for arbeid i Norge.

Dette har ført til to hovedutfordringer:

- **Svekket eksportmuligheter:** For kunstmusikkfeltet og andre mindre sjangre er det vanskelig å eksportere musikk dersom hjemmemarkedet ikke fungerer. MICs spesialiserte eksportkompetanse er nå tapt, noe som gjør det vanskeligere for norske komponister å nå ut til et internasjonalt publikum.
- **Mangel på målrettet støtte:** Music Norway har et bredt mandat og begrensede ressurser, noe som betyr at de ikke kan tilby den samme graden av målrettet støtte til komponister som MIC kunne. Dette har gjort det vanskeligere for komponister å få den støtten de trenger for å skape og fremføre sin musikk.

Andre svekkelser av støtteordninger:

Flere andre sentrale offentlige ordninger har også gjennomgått negative endringer:

- **Sammenslåing av komiteer og fagområder i Norsk kulturråd:** Dette har ført til mindre fokus på komponistenes behov og mindre støtte til komponistfeltet.
- **Reduksjon i UD's budsjett for kulturfremme:** Dette har gjort det vanskeligere for norske komponister å delta i internasjonale arrangementer og å promotere sin musikk i utlandet.
- **Endringer i Den kulturelle skolesekken:** Dette har ført til at mindre norsk musikk blir presentert for elever i skolen, noe som kan ha en negativ innvirkning på rekrutteringen av nye komponister.

Digitalisering og store formidlingsaktører:

Digitaliseringen og den økende makten til store internasjonale formidlingsaktører representerer nye utfordringer for komponister:

- **Urettferdig betaling for bruk av musikk i digitale tjenester:** Komponister får ofte svært lav betaling for bruk av sin musikk i digitale musikkjenester. Systemet er rigget til fordel for de mest populære artistene og sjangrene, og gir uforholdsmessig lite til komponister av mindre kommersiell musikk.
- **Skjev maktbalanse mellom rettighetsselskaper og digitale plattformer:** Rettighetsselskaper som TONO har en svak forhandlingsposisjon mot store aktører som Spotify, Apple og Google. Dette gjør det vanskelig å sikre at komponister får en rettferdig andel av inntektene fra digital musikkbruk.

Taknemlighet og forventninger:

Vi setter stor pris på muligheten til å gi innspill til utvalget. Vi håper at en betydelig del av våre innspill blir tatt hensyn til i den videre prosessen. Vi er spesielt bekymret for at det satses tungt på ny norsk dramatikkk gjennom insentiv- og forprosjektordninger, uten at tilsvarende ordninger iverksettes for musikklivet. Vi anerkjenner behovet for å satse på ny norsk dramatikkk, men mener at et tilsvarende søkelys på musikk er like viktig. For å sikre en rettferdig og bærekraftig utvikling for norsk kulturliv, er det avgjørende at musikklivet får tilgang til støtteordninger som tilsvarer de som er etablert for ny norsk dramatikkk.

Mangfold og representasjon:

Det er viktig at støtteordningene for både musikk og dramatikk fremmer mangfold og representasjon. Dette betyr at ordningene skal være tilgjengelige for alle komponister og dramatikere, uavhengig av bakgrunn, sjanger eller kunstnerisk uttrykk. Det er også viktig å sikre at ordningene bidrar til å skape et musikk- og dramatikkliv som gjenspeiler det mangfoldige norske samfunnet.

Samarbeid og dialog:

Vi håper på et konstruktivt samarbeid med utvalget og andre relevante aktører for å sikre at norsk musikkliv får den støtten og oppmerksomheten det fortjener. Vi tror at en åpen dialog og et felles fokus på å finne løsninger er avgjørende for å skape et levende og bærekraftig norsk kulturliv. I tillegg til de ovennevnte forslagene, ønsker vi også å fremheve behovet for å styrke musikkutdanning og forskning. En sterk infrastruktur for musikkutdanning er avgjørende for å rekruttere nye talenter og sikre en kontinuitet i norsk musikkliv. Forskning på musikk er også viktig for å utvikle ny kunnskap og forståelse av norsk musikkhistorie, estetikk og kultur.

Ved å iverksette tiltakene som er beskrevet ovenfor, kan vi sikre at norsk musikk fortsetter å blomstre og spille en viktig rolle i norsk kulturliv.

Vi er overbevist om at norsk musikk har et stort potensial til å berike og inspirere mennesker både i Norge og i utlandet. Med en målrettet og ambisiøs satsing kan vi sikre at ny norsk musikk fortsetter å være en viktig del av norsk samfunnsstruktur, kultur og identitet.

Takk for deres tid og oppmerksomhet.

Kopi:
Kultur- og likestillingsdepartementet, Norsk Kulturråd, Stortingets familie- og kulturkomite og Kulturdirektoratet.